

**Jaroslav Kodejš, brože, 1980, stříbro, sklo,
78 x 63 x 15 mm, 80 x 68 x 13 mm**

Sbírka výtvarného umění a šperku MČR

Exponátem měsíce listopadu je dvojice broží českého výtvarníka a šperkaře Jaroslava Kodejše, které jsou letošním čerstvým přírůstkem do sbírky šperku turnovského muzea.

Šperkař, malíř, kreslíř a v neposlední řadě také autor několika exteriérových plastik a pamětních desek Jaroslav Kodejš (*1938), rodák z Radčic na Železnobrodsku, je na poli šperku mimořádně známou, a i v mezinárodním měřítku skutečně uznávanou osobností, činnou již od konce 50. let minulého století. Kodejšův přínos spočívá zejména v etablování skleněného autorského šperku, jemuž se věnuje po celou svou tvůrčí dráhu, jež trvá již úctyhodných šest dekad. Pozoruhodné přitom je, že tento klasik autorského šperku, který byl jako jedna z předních představitelů tuzemské šperkařské scény vnímán i za západními hranicemi komunistického Československa, se dokázal prosadit jako samouk, kterého k navrhování a tvorbě skleněných šperků přivedla všudypřítomná sklářská tradice rodného kraje a výrazný výtvarný talent. Jeho cesta do světa skleněného šperku začala objevováním technik využívaných při výrobě skleněné bižuterie. Z pozice technického kreslíče díky své houževnatosti, pílě a mimořádnému výtvarnému nadání a kreativitě brzy přešel do návrhářského oddělení n. p. Skleněná bižuterie a n. p. Železnobrodské sklo, pro které vzoroval bižuterii ze skleněných i plastových dílů stejně jako drobnější produkci např. v podobě knoflíků.

Ve své volné tvorbě pracoval Jaroslav Kodejš se skleněnými komponenty nejprve podobně jako v bižuterním šperku (navlékání perlí na drát či jejich spojování kovovými očky), účast na mezinárodním sympoziu Stříbrný šperk Jablonec'68 však přináší v jeho tvorbě mezník v podobě nového přístupu ke sklu jakožto materiálu zcela rovnocennému drahým kamenům a jiným cenným materiálům. Právě toto povýšení skla na stěžejní součást artefaktu nesoucí hlavní výtvarný výraz zůstává pro jeho následující tvorbu příznačné. Mistrovské Kodejšovy šperky kombinující jedinečným způsobem stříbro a sklo, které se nikdy nepoddávaly aktuálním módním tendencím, oslovovaly odborné kruhy již od konce 60. let. Připomeňme, že autorovy šperky mj. reprezentovaly podnik Skleněná bižuterie na světové výstavě Expo'67 v kanadském Montréalu.

Pro západní svět objevil Kodejšovy kvality právě na přelomovém mezinárodním sympoziu Stříbrný šperk Jablonec'68 ředitel odborné šperkařské školy ve Pforzheimu prof. Karl Schollmayer, takže autorovy práce byly následně prezentovány prostřednictvím článků v zahraničním odborném tisku i na zahraničních výstavách (1971 Vídeň, 1972 Düsseldorf, 1980 Brusel).

V roce 1980 byl Jaroslav Kodejš přizván průkopníkem tzv. fantazijních výbrusů (asymetrické, volné broušení drahých kamenů respektující přírodní tvar a přirozené vlastnosti suroviny včetně prasklin a vrostlic) Berndem Munsteinerem k jedné z prvních výstav, které tento

vynikající brusič a šperkař začal pořádat ve svém ateliéru ve Stipshausenu (Porýní-Pfalz). Na těchto výročních exhibicích prezentuje Ateliér Munsteiner (nesený dalšími dvěma generacemi) dodnes svou aktuální tvorbu vždy společně s další šperkařskou a také výtvarnou (zpravidla malířskou) osobností. Padla-li Munsteinerova volba právě na Kodejše, svědčí to o jeho mimořádném mezinárodním renomé ve šperkařském světě. Obě vystavené brože byly součástí této výstavy a zůstaly pak jako připomínka po tři desetiletí v Munsteinerově kolekci (původ obou broží dokládají elegantní kartonová pouzdra s logem Ateliéru Munsteiner). Díky dlouholetým přátelským kontaktům s kurátorem sbírky šperku, PhDr. Miroslavem Coganem byly během letošní návštěvy Ateliéru Munsteiner při příležitosti zahájení výstavy šperků z turnovských mezinárodních šperkařských symposií v Idar-Obersteinu obě brože darovány do sbírek turnovského muzea, kde dojdou zařazení do kontextu vývoje československého i zahraničního autorského šperku i většího expozičního uplatnění. Doplnily tak velmi důstojně dosavadní kolekci dvou Kodejšových broží vzešlých z turnovských symposií v roce 1992 a 1993.

Vystavené brože patří k charakteristické ukázce tvorby Jaroslava Kodejše, která kombinuje stříbro se sklem v podobě jednoduchých komponentů rozmanitých tvarů, které jsou tvarovány nad kahanem. Svým výtvarným výrazem souzní plně s náměty Kodejšových malířských děl, kterými jsou krajinné záběry z jeho domova. Vinuté perly jsou pomocí kovových vláken přichyceny na stříbrnou podložku jednoduchého a kompaktního tvaru, která využívá efekty leštěného i matovaného stříbra, jeho vrstvení či mřížkově strukturovaných prvků i drobných perforací. Na stříbrném základu ozvláštněném tímto nízkým reliéfem jsou pak připevněny skleněné komponenty zajišťující barevný akcent v podobě převážně transparentních, barevně jemných odstínů, které samy o sobě dokumentují Kodejšovo mistrovství při vinutí skla nad kahanem. Obě brože reprezentují etapu klenoucí se od konce 70. let až do konce desetiletí následujícího, kterou charakterizuje výrazné zapojení stříbra, kde skleněné prvky dodávají celku tvarové, barevné a materiálové oživení. Střídmá geometrická forma stříbrné základny kontrastuje s organicky rozmístěnými skleněnými tvary, které jako by byly na podložku zlehka rozhozeny, aby připomínaly drobné abstraktní krajiny či architekturu. Kodejšovy šperky nechávají sklu plně uplatnit jeho působivé optické efekty, přičemž *„jemnost a citlivost jeho spojení s kovem jej povyšuje na drahý materiál“* (Kateřina Nora Nováková).

Právě harmonickým spojením drahého kovu a stříbra, které je pro Kodejšovu tvorbu typické, dvojice těchto broží skvěle doplní dosavadní ukázky autorových šperků z muzejní sbírky, neboť ty jsou příkladem naprosto odlišné kolekce z počátku 90. let, kdy pracoval s jednoduchými geometrickými tvary (zde konkrétně disk a trojúhelník s rozeklaným vrcholem), v nichž se sklo neuplatňuje vůbec.

Do turnovské kolekce Kodejšovo dílo neodmyslitelně patří nejen jakožto otisk klasika evropského autorského šperku a průkopníka skleněného šperku, ale také autorovým celoživotním sejetím s regionem.

Mgr. Lenka Laurynová